

Cizinci a nevládky na jedno použití

Filip Pospíšil

Abstrakt:

Tváří v tvář poklesu hospodářství změnila vláda postoj k zahraničním migrantům: nechce je již dovážet, ale naopak vyvážet. Pomáhat při tom mají nevládní organizace. S těmi se však ministerstvo vnitra, podobně jako s cizinci, nijak nemazlí.

***

Tváří v tvář poklesu hospodářství změnila vláda postoj k zahraničním migrantům: nechce je již dovážet, ale naopak vyvážet. Pomáhat při tom mají nevládní organizace. S těmi se však ministerstvo vnitra, podobně jako s cizinci, nijak nemazlí.

„Musíme mít možnost ty lidi najít a pomoci jim, protože mnozí cizinci, kteří se ocitnou bez práce, neznají jazyk, nemají sociální vazby, nemají peníze, nemají mnohdy kde bydlet, to je první fáze, tady spolupracujeme velmi těsně s nevládními organizacemi,“ prohlásil 22. února 2009 ministr vnitra Ivan Langer v pořadu ČT Otázky Václava Moravce. O necelý měsíc později sedím v jídelně vedle buddhistického chrámu ve vyhlášené pražské tržnici SAPA. Vlastně to původně měla být spíš společenská místnost, teď se v ní ale ohřívá zhruba čtyřicet Vietnamců, kteří nad šálkem hořkého čaje čekají na sendviče, které připravují dvě ženy v malé kuchyňce. Právě o nich ministr mluvil – o vietnamských pracovnících bez zaměstnání, ubytování a peněz, kteří neumějí česky. „Chodí sem nejméně deset, patnáct lidí denně. Většinou po dvou, po třech. Dneska jich přišlo tolik proto, že dostali informaci o tom, že tu bude někdo nabírat pracovníky. Jenže zprostředkovatel nakonec vzal jen deset lidí,“ vysvětluje Vu Thi Thu, předsedkyně vietnamského buddhistického sdružení v Čechách a neoficiální správkyňe místa. „Toto je svaté místo, kde se může mluvit jen pravda. Na jiných místech, třeba u zprostředkovatelů nebo v agenturách, jim lžou jen proto, aby na nich vydělali. Třeba jim tvrdí, že je v Česku spousta dobře placené práce. Tady jim řeknu, jaká ta situace opravdu je. Mohu jim materiálně dát jen málo. Mohou se tu najít, ale hlavně získávají psychickou podporu,“ vysvětluje svoji úlohu Vu Thi Thu. Zdejší centrum nedostává žádnou podporu ani od státu, ani od českých nevládních organizací. Jen od členů vietnamské komunity a mimo jiné také – od zprostředkovatelských agentur. Majitel jedné z pracovních

agentur Le Minh Cau je zároveň místopředsedou buddhistického sdružení a podle slov paní Vu pomáhá shánět práci a vyjednávat se státem. Jenže toto vyjednávání v poslední době žádné zvláštní plody nepřináší. Požadavky zástupců vietnamské komunity na speciální vládní programy zaměstnání na veřejně prospěšných pracích zůstaly nevyslyšeny. Ministerstvo vnitra namísto toho nabídlo těm, kteří přišli o práci, letenky na cestu domů a 500 eur k tomu.

Všichni jsme podnikatelé

Této nabídce ale nikdo z Vietnamců, kteří jsou dnes v buddhistickém centru, zatím nechce využít. Tran Quoc Viet, jedenatřicetiletý tichý mladík v bílé bundě, vysvětluje proč: „Za cestu sem a za přidělení víza jsem musel zaplatit agentuře 12 tisíc dolarů. Teď nevím, co mám dělat; kdybych se vrátil, bylo by to se mnou doma velmi špatné, ale pokud zůstanu, bude to špatné také.“ Jeho dluhy u zprostředkovatelských agentur totiž stále rostou. Je tu už zhruba rok a z celé té doby mohl pracovat ve škodovce jen pět měsíců. Pak byl propuštěn, zprostředkovatel mu ale nabídl, že nebude muset okamžitě odjet, když si změní pracovní vízum na podnikatelské. „Za zařízení změny teď dlužím zprostředkovateli dalších 30 tisíc korun, a dokud mu je nezaplatím, nevydá mi můj živnostenský list.“ Podobně jsou na tom i ostatní „podnikatelé“ v místnosti. Přeměna „pracovního“ na „podnikatelské“ povolení je silným trendem posledních měsíců. Podle informací médií od Nového roku do 1. března získalo živnostenský list celkem 2880 cizinců, z toho 85 procent pochází ze zemí mimo Evropskou unii, hlavně z Asie (Vietnamu). Pokud by toto tempo pokračovalo, stoupl by počet živnostníků-cizinců z loňských 77 tisíc na 95 tisíc. Je to jediný způsob, jakým se nezaměstnaní cizinci mohou vyhnout vyhoštění. To kromě těch, kteří přišli o práci, do půl roku hrozí i dalším až 70 tisícům zahraničních pracovníků, kterým skončí pracovní povolení. Do místnosti vstupuje vietnamský muž středního věku v kožené bundě. Po chvíli diskuse se správkyní místa a několika přítomnými zvyšuje hlas. „Nevezmu je, oni neplatí,“ prohlašuje. Paní Vu Thi Thu jej přesvědčuje: „Oni vám zaplatí, a pokud ne, já se za ně zaručuji. Když tak vám to zaplatím já...“ Později mi vysvětluje, že šlo o jednoho z mužů, kteří mohou pro nezaměstnané zařídít přespání na ubytovnách. Spí tam po dvou, po třech na lůžku a to přináší problémy jak s hygienikou, tak i s majiteli, kteří o nájemníky bez peněz nestojí. Pro dalšího z nezaměstnaných, Hoang Manh Trunga, se již místo nikde nenašlo. „Spím buď na krabicích u vchodu do SAPY anebo noci prochodím, třeba v obchodních centrech, kde je teplo,“ svěřuje se mi prostřednictvím tlumočnice Thu Ha Nguyenové. K mladé studentce z druhé generace pražských Vietnamců má důvěru. Studentka ekonomiky a managementu sem totiž ve svém volném čase často chodí pomoci s překladem nebo poradit těm, kteří to potřebují.

Ministerstvo sedí na penězích

Beznadějnou situaci Vietnamců bez zaměstnání pochopitelně znají i české nevládní organizace. Pomoci ale příliš nemohou. Sehnat pro většinu cizinců to nejdůležitější – tedy práci – nedokážou ani ony. A navíc samy bojují o přežití. „Úplně jsme nezavřeli jen kvůli tomu, že pořád věříme, že to ještě může dobře dopadnout,“ říká Parisa Zargari, vedoucí komunitního centra pro cizince Inbáze, které sídlí v Praze 2. „Také doufáme, že

i kdyby to dopadlo špatně, tak ty dluhy, které na sebe v současné době musíme brát, budeme snad schopni uhradit z naší další aktivity, což je sociální podnikání – ethnocatering, které produkuje určité malé příjmy,“ dodává. V existenční krizi se nacházejí i další organizace, jako například Sdružení pro integraci a migraci (SIMI, dřívější Poradna pro uprchlíky) či Organizace pro pomoc uprchlíkům. Ti všichni musí omezovat služby a propouštět své zaměstnance. Důvody pojmenoval koncem března ve svém článku v Lidových novinách František Kostlán. „Napjatou finanční situaci prožívají zmíněné nevládky již mnoho let (kvůli zpožděnému vyhlášení grantových řízení), letos je to však ještě horší. Ředitel Odboru azylové a migrační politiky MV (OAMP) Tomáš Haišman totiž pod svůj odbor mezitím shromáždil prakticky veškeré rozhodování (nejen) v této oblasti. Pro rok 2009 byla jeho odborem vypsána grantová řízení z peněz Evropské unie (integrační a uprchlický fond) až 5. prosince 2008. K dnešnímu dni z těchto fondů OAMP nerozdělil žádné peníze (určené na letošní rok).“ Několik dní po této kritice MV dopisem žadatelům oznámilo, že na některé požadované aktivity přidělí část prostředků. Ředitel SIMI Jiří Knitl však k výsledku říká: „Jsme z toho velmi rozpačití, z pěti žádostí chce MV podpořit jen dvě a i v těch výrazně škrtali v rozpočtu či si kladou podmínky, které jsou těžko splnitelné.“ Parisa Zargari z Inbáze zase dodává: „Slibují nám teď sice 700 tisíc na právní poradenství, jenže si k tomu musíme zajistit pětadvacetiprocentní spolufinancování odjinud. A to je téměř nemožné. Navíc peníze ještě nemáme. Nejdřív nám je přidělí někdy v červnu.“ Jediné menší prostředky, které ministerstvo vnitra letos některým nevládním organizacím na práci s migranty bez práce přidělilo, jsou vázané na propagaci „dobrovolných návratů“.

Kdo má zodpovědnost

Navzdory přesvědčování ze strany nevládek i ministerstva a desítkám razií Cizinecké policie v ubytovacích zařízeních se ovšem do konce března do projektu „dobrovolných návratů“ zaregistrovalo jen 1093 cizinců (z nich pouhý zlomek z Vietnamu). Ministerstvo jej však přesto považuje za úspěšné řešení a na začátku dubna ohlásilo jeho další rozšíření. Do budoucna (není však ještě jasné odkdy) se má nově vztahovat i na ty, kterým již povolení k pobytu propadla a jsou na českém území nelegálně. Pochopitelně je ovšem čeká zákaz pobytu a 500 eur na odchod nedostanou. S okamžitou platností pak bylo pozastaveno vydávání pracovních a podnikatelských víz v Moldavsku, Mongolsku, Thajsku, na Ukrajině a ve Vietnamu. Kromě toho ministerstvo připravuje i novou právní úpravu systému vydávání dlouhodobých víz, chce zavést odpovědnost zaměstnavatele za případný nelegální pobyt cizinců po skončení pracovního poměru a nově upravit zákony týkající se činnosti zprostředkovatelských agentur. Návrhy má vládě ovšem předložit až v srpnu. Na špatnou legislativu i praxi v těchto oblastech bylo ministerstvo vnitra přitom upozorňováno již řadu měsíců, v některých případech i let. Odpovědnost za stávající situaci však odmítá. Nikdo prý nepředpokládal vypuknutí ekonomické krize a odírání cizinců agenturami. A za svůj osud přece každý odpovídá ve svobodné zemi sám. Jak uvádí Tomáš Haišman, ředitel odboru azylové a migrační politiky, na webových stránkách ministerstva vnitra: „Je třeba lidi dovést k odpovědnosti za jejich vlastní život a teprve potom jim otevřít vrátka.“ Nevysvětlí ovšem,

že česká vláda nejprve nalákala Vietnamce přísliby volných pracovních míst, otevřela vrátka korupci a nyní otvírá vrata znovu, aby zneužití cizince vykopla nazpět do Vietnamu.

Reportáž vznikla v rámci projektu „Czech made“ Multikulturního centra Praha za podpory Evropské komise.

Info o autorovi:

Mgr. Filip Pospíšil, Ph.D. (1972) – antropolog. Je zástupcem šéfredaktorky časopisu A2, expert v oblasti ochrany osobních údajů a lidských práv, předsedou Výboru pro občanská a politická práva Rady vlády pro lidská práva. Působil v nevládních organizacích Iuridicum Remedium, Transparency International, Člověk v tísni a Amnesty International. Je autorem scénáře k řadě dokumentárních filmů o nevládních organizacích vysílaných Českou televizí, spoluautorem knihy Lennonova zed' v Praze neformální shromáždění mládeže na pražské Kampě 1980–1989 (Praha 2004) a editorem řady publikací. Pracoval také jako redaktor Lidových novin a Literárních novin.¹

---

¹ Nakladatelství Akademia, <http://www.akademia.cz/autori/filip-pospasil.html>